

Оценка на риска при внос на цитруси *Citrus L.* от Южна Африка за неприятеля *Thaumatotibia leucotreta* при използването на системен подход

Европейската комисия е поискала от Експертната група по здраве на растенията (Панел PLH) на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ), да оцени досие от Южна Африка, в което е описано прилагането на системен подход за намаляване на риска от навлизане на неприятеля *Thaumatotibia leucotreta* (фалшив молец), разред Lepidoptera (пеперуди), семейство Tortricidae (листозавивачки) на територията на Европейския съюз (ЕС), чрез търговия с цитрусови плодове.

След събиране на допълнителни доказателства от Министерство на земеделието, поземлената реформа и развитието на селските райони на Южна Африка и преглед на публикуваната научна литература, Панел PLH е изготвил оценка на вероятността за свобода от вредителя *Thaumatotibia leucotreta* по цитрусови плодове в точката на влизане в Европейския съюз (ЕС), като е взет предвид южноафриканският системен подход.

Системният подход в Южна Африка, има три варианта (А, В и С), които различават главно по интензитета на вземане на проби от полето и опаковъчните станции, както и по температурните условия по време на транспортирането. Проведени са три независими проучвания, по едно за всеки вариант. Резултатът от всяко проучване показва колко палети от 10 000 ще бъдат заразени с *Thaumatotibia leucotreta* при навлизане в ЕС. Палетът се счита за единица за оценка, тъй като системният подход, следван в Южна Африка, предполага еднакво ниво на заразяване на ниво палет във всеки вариант.

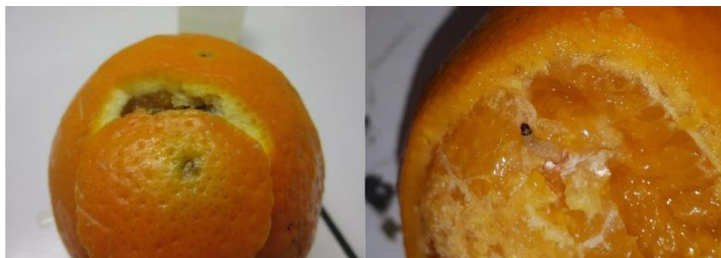
Вредителят *Thaumatotibia leucotreta* (Lepidoptera: Tortricidae) със синоним *Cryptophlebia leucotreta*, False Codling Moth, FCM, е карантинен вредител за Съюза, изброен в част А от приложение II към Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на

Комисията¹ и е включен в списъка с приоритетни вредители за ЕС (Делегиран регламент (ЕС) 2019/1702 на Комисията²). Специфичните изисквания за внос са конкретизирани в приложение VII към Регламент за изпълнение на Комисията (ЕС) 2019/2072 относно плодовете на видовете: *Capsicum* (пипер), *Citrus* spp. (цитрусови) (различни от *Citrus limon* (лимон) и *Citrus aurantiifolia* (лайм)), *Prunus persica* (праскова) и *Punica granatum* (нар). Други важни гостоприемници, като рязан цвят, трябва да имат фитосанитарен сертификат за въвеждането им в ЕС, както са изброени в приложение XI от същия регламент.

Неприятелят *Thaumatotibia leucotreta* е с произход Африка (на юг от Сахара). В Южна Африка е вредител по цитрусовите плодове.

Thaumatotibia leucotreta е поливолтинен вид, който в зависимост от биотичните и абиотичните фактори може да развие от две до пет припокриващи се поколения годишно. Продължителността на жизнения цикъл на едно поколение, в зависимост от температурата, варира между 30 и 117 дни, като при оптимална температура от 25°C завършва за около 42-46 дни.

Една женска може да снесе до 800 яйца, поединично или на купчинки върху гладки повърхности, листа, във вдлъбнатините на кората на плода или върху паднали плодове. След излюпване ларвите се хранят вътре в плодовете, ядките, шушулките,

семената, цветните пъпки и др. При цитрусите е възможно наличието от една до три ларви на цитрусов плод. Ларвите обикновено се хранят точно под

кората на плодовете. Ларвите какавидират в листата под растенията гостоприемници, в паднали плодове, прикрепени към кората на дървото или към всякакви изкуствени конструкции или повърхности, складове и опаковъчни станции.

¹ Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията от 28 ноември 2019 година за установяване на еднакви условия за изпълнението на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за отмяна на Регламент (ЕО) № 690/2008 на Комисията и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията, ОJ L 319, 10.12.2019

² Делегиран регламент (ЕС) 2019/1702 на Комисията от 1 август 2019 година за допълнение на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета посредством установяване на списък на приоритетните вредители C/2019/5637, ОJ L 260, 11.10.2019

Thaumatotibia leucotreta е полифаг с широк спектър от растения гостоприемници. Понастоящем е известно, че видът се среща по 105 рода растения в 51 семейства, обхващащи над 130 различни растителни вида, както култивирани, така и диворастящи.

В Африка, *Thaumatotibia leucotreta* е сериозен вредител по култури с голямо икономическо значение като: *Persea americana* (авокадо), *Punica ranatum* (нар), *Theobroma cacao* (какао), *Coffea* sp. (кафе), *Citrus* spp, *Gossypium* sp. (памук), *Psidium guajava* (гуава), *Zea mays* (царевица), *Mangifera indica* (манго) и *Prunus persica* (праскова).

Наличните фитосанитарни мерки в страната износител включват официална регистрация на производителите и опаковъчните станции, участващи в износа на цитрусови плодове.

В няколко точки от производствената верига се извършва инспекция, за да се провери съответствието със системния подход (пунктове за вземане на проби в производствената, опаковъчната и транспортната верига).

Други мерки, които се предприемат са: мониторинг с феромонови уловки, полеви инспекции на плодовете по цитрусовите дървета, теренна проверка за опаднали плодове (плодовете нападнати от *Thaumatotibia leucotreta*, обикновено опадат от дървото от 3 до 5 седмици след нападението), извършване на оглед при беритбата на плодовете, официална проверка при влизане в опаковъчната станция, оглед на плодовете по време на процеса на опаковане и официална проверка на плодовете преди износ.

Мерките за контрол на *Thaumatotibia leucotreta* включват:

- премахване на опадалите плодове, тъй като в тях е възможно да има ларви, които ще какавидират в почвата, което от своя страна е в основата на развитието на следващо поколение на *Thaumatotibia leucotreta* в овощната градина;

- използване на стерилни насекоми - този метод се основава на масовото производство и освобождаване на стерилни мъжки, които се конкурират с целевата популация;

- използване на синтетично произведени полови феромони в големи количества, с цел объркване на мъжките индивиди, което ще ограничи способността им да локализируют женските;

- примамване и убиване на възрастните индивиди - този метод се основава на принципа на масовото улавяне. При него се използват капани, които съдържат атрактант (напр. полов феромон) и инсектициден агент;

- продукти на базата на вируси;

- биологичен контрол - могат да се използват яйцепаразитоида *Trichogrammatoidea cryptophlebiae* Nagaraja; ентомопатогенни нематоди (*Heterorhabditis bacteriophora*) и гъби (*Beauveria bassiana* и *Metarhizium anisopliae*), които са тествани при какавиди в почвата, както и *Bacillus thuringiensis*.

- химичен контрол – ефективността му при ларвните стадии на *Thaumatotibia leucotreta* е ограничена поради защитата, която ларвата придобива, живеейки в плодовете на атакувания гостоприемник. Повечето използвани инсектициди са насочени към възрастни, яйца и в началото на излюпване на ларвите.

- студено третиране - *Thaumatotibia leucotreta* е чувствителен към студ и смъртността настъпва при температури под нулата, поради което студената обработка на цитрусовите плодове след прибиране на реколтата се предлага като самостоятелна мярка.

За *Thaumatotibia leucotreta* по цитрусови плодове внос от Южна Африка е дадена експертна преценка за вероятността от свобода от вредителя след оценка на мерките за намаляване на риска и системния подход прилаган в страната износител, действащ върху *Thaumatotibia leucotreta*, включително всякакви несигурности.

Основните несигурности са:

- дали еднократното вземането на проби от овощна градина е представително за последващите реколти от същата овощна градина;

- дали правилно се прилагат температурните режими по време на транспортирането;

- дали се оценява смъртността на вредителя в плодовете за различните температурни режими.

Панелът PHL е 95% сигурен, че:

- за вариант А - 9 182 от 10 000 палети ще бъдат свободни от този вредител;
- за вариант В - 8 478 от 10 000 палети ще бъдат свободни от този вредител;
- за вариант С - 9 743 от 10 000 палети ще бъде свободен от този вредител.

След вземане в предвид на допълнителната информация, предоставена от Южна Африка и след прилагане на експертните знания, се изяснява, че зададената температура по време на транспортирането не е постигната в 12 от 14 случая на прихващане. Следователно съществува повишена несигурност относно свободата на вредителите.

Препоръки

Въз основа на прегледа на системния подход и свързаните с него фитосанитарни мерки, предвидени в Южна Африка, за да се намали вероятността от заразяване на цитрусовите плодове с *Thaumatotibia leucotreta*, предназначени за износ за ЕС, могат да се вземат предвид следните точки за подобряване на системния подход:

1. На полето:

- за по-добро наблюдение на овощни градини могат да се залагат поне три феромонови уловки на овощна градина;
- за повишаване надеждността на наблюдението на място, може да се вземат предвид международни стандарти за мониторинг;
- необходимо е да се вземе предвид продължителността на периода на прибиране на реколтата и ако е по-дълъг от четири седмици, трябва да се обмислят допълнителни инспекции и вземане на проби;
- наблюдението за нападение на плодове да се разшири до вариант С;
- в райони с високи температури през лятото би могло да се увеличи честотата на третиране, тъй като в тези райони развитието на ларвите е по-бързо и те могат да са се появят преди прибиране на плодовете.

2. Процедура по опаковане:

- необходимо е по-често вземане на проби от доставяните плодове от една и съща овощна градина, за да се подобри надеждността на инспекцията.
- в случай, че палетите не отговарят на изискванията на вариантите А или В, други инспектирани палети, идващи от една и съща овощна градина, могат да бъдат

разглеждани за износ само по вариант С. По подобен начин, ако палетите не отговарят на изискванията на вариант С, други инспектирани палети, идващи от същата овощна градина се препоръчва да бъдат отстранени.

3. Условия за доставка:

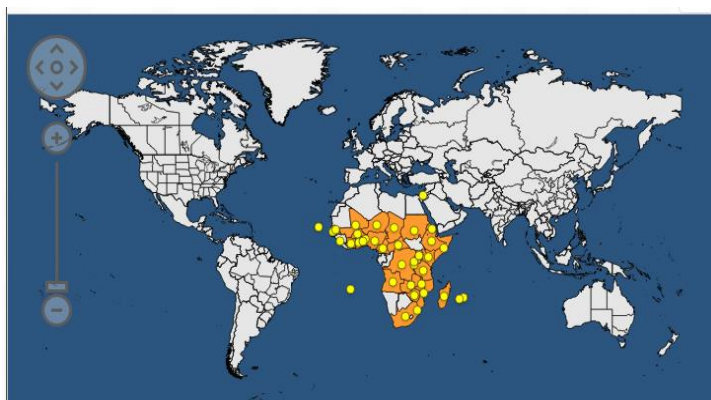
- при наличие на ларви в нападнатите цитрусови плодове се преоценяват вариантите А, В и С, като се използват по-надеждни данни за смъртността на вредителя при различна продължителност и температури; или се предоставят допълнителни доказателства, които да докажат, че смъртността при неестествена диета може да се използва за оценка на смъртността в цитрусовите плодове;

- препоръчва използването на поне три регистратора на данни за контейнер за наблюдение на температурата по време на транспортирането, както е посочено в Международните стандарти за фитосанитарни мерки 42 (ISPM42³);

- препоръчва се да се проверяват данните от регистраторите на данни на транспортните средства (кораб, камион или др.), за да се потвърди правилното подържане на температурния режим по време на транспортирането.

Значение за България

Към настоящия момент *Thaumatotibia leucotreta* не присъства в Р България.

В световната база данни на Европейската и средиземноморска организация за растителна защита (EPPO) към 17 юни 2021 г., се съобщава, че *Thaumatotibia leucotreta* не присъства на територията на ЕС

При неспазване на фитосанитарните мерки за внос посочени в приложение VII и XI към Регламент за изпълнение на Комисията (ЕС) 2019/2072, биха могли да се очакват негативни въздействия върху растенията гостоприемници: *Zea mays* (царевица), *Vitis vinifera* (лоза), *Solanum melongena* (патладжан), *Capsicum* (пипер),

³ ISPM42 - International standards for phytosanitary measures - Requirements for the use of temperature treatments as phytosanitary measures, (Международни стандарти за фитосанитарни мерки - Изисквания за използването на температурните обработки като фитосанитарни мерки),

Prunus persica (праскова), *Punica granatum* (нар) и *Rosa* (роза), които са с икономическо значение за България.

При обследване и съмнение за наличие на неприятеля и/или предполагаеми повреди от него, е необходимо незабавно да се уведомят официалните власти.

Ранното откриване би могло да помогне за управлението на този вредител в България.

Източник:

Commodity risk assessment of *Citrus* L. fruits from South Africa for *Thaumatotibia leucotreta* under a systems approach, EFSA Journal 2021;19(8):6799

<https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.2903/j.efsa.2021.6799>

<https://gd.eppo.int/taxon/ARGPLE>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига:
<http://corhv.government.bg/>

Изготвил:

Татяна Величкова, главен експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

8.09.2021 г.